

Magyar Helsinki Bizottság

Sarlópusztai menekültügyi továbbképzés és szakmai találkozó - 2008.

- I. A „belső védelmi alternatíva” értelmezése
- II. A kizáró klauzulákhoz kapcsolódó alapfogalmak
- III. Az emberi emlékezet működése és a szavahihetőség kérdése a menedékjog kontextusában

A BELSŐ VÉDELMI ALTERNATÍVA ÉRTÉKELÉSE EGYÉNI ÜGYEKBEN

(a vonatkozó magyar jogszabályi rendelkezések, a nemzetközi iránymutatások és szakirodalom alapján)

0. ÁLTALÁNOS ELJÁRÁSI SZABÁLYOK

- ⇒ Az eljáró hatóságnak kell vizsgálni és igazolni a belső védelmi alternatíva létét (hiszen – hasonlóan a kizáró klauzulákhoz – ez a menedékjogi eljárás olyan speciális eleme, ahol a „hatóság állít valamit”, nem pedig a kérelmező)¹
- ⇒ A kérelmezőnek egyértelmű és részletes tájékoztatást kell kapnia az eljárás során arról, hogy felmerül a BVA lehetősége, és hogy a hatóság ezt vizsgálja²
- ⇒ A kérelmezőnek lehetőséget kell kapnia az eljárás során, hogy előadja érveit a belső védelem elérhetőségével kapcsolatban³
- ⇒ A BVA értékelése során is érvényesül az egyéniesítés eljárási szabálya⁴, tehát:
  - a) A BVA értékelése az egyéni ügyben eljáró döntéshozó feladata, nem pedig az ügytől függetleníthető országinformációs kérdés⁵ (persze az országinformáció szolgáltatja a megalapozott döntéshez szükséges háttértudás jelentős részét)
  - b) Hangsúlyozottan figyelembe kell venni minden alábbi kérdés vizsgálatánál a kérelmező egyéni körülményeit, különösen:⁶
    - egészségi állapotát (például a rossz egészségi állapot sokszor kizárja a BVA-t, ami egy hasonló háttérű, egészséges kérelmező esetében fennállna)
    - különleges bánásmód iránti igényét⁷
    - életkorát (például egy gyermek vagy időskorú személy esetében sokszor nem valós az a BVA, ami egy hasonló kérelmet előadó fiatal vagy középkorú felnőtt esetében igen)
    - nemi hovatartozását (például egy egyedülálló vagy gyermekét egyedül nevelő nő esetében sokszor nem valós az a BVA, ami egy hasonló kérelmet előadó férfi esetében igen)
    - vallását, nemzetiségi hovatartozását, kulturális kötődését.

1. LÉPÉS: ELŐKÉRDÉSEK

- ⇒ A belső védelmi alternatíva léte csak akkor vizsgálendő, ha
  - a) az kérelmező egyébként minden más tekintetben megfelel a menekült vagy oltalmazott definíciójának (ha a kérelmező nem hivatkozik üldözésre/súlyos sérelemre, ha félelme nem megalapozott, stb. felesleges a BVA-t vizsgálni),

¹ UNHCR 33-34. bek.

² UNHCR 35. bek., Michigan Guidelines 26. bek.

³ UNHCR 35. bek., Michigan Guidelines 26. bek.

⁴ Met. 40. §

⁵ Met. Vhr. 70. § (6) bek.

⁶ Met. Vhr. 92. § (2) és (3) bek.

⁷ Met. 2. § k)

Magyar Helsinki Bizottság

Sarlópusztai menekültügyi továbbképzés és szakmai találkozó - 2008.

I. A „belső védelmi alternatíva” értelmezése II. A kizáró klauzulákhoz kapcsolódó alapfogalmak III. Az emberi emlékezet működése és a szavahihetőség kérdése a menedékjog kontextusában

- b) az üldözés/súlyos sérelem hátterében *nem* maga az állam, vagy az állam egészét ellenőrzése alatt tartó párt vagy szervezet áll⁸, továbbá ha
- c) érdemben felmerül a BVA lehetősége a következők valamelyike alapján:
- kérelmezői nyilatkozat (saját maga utal ilyen lehetőségre, elmondja, hogy elutazása előtt hosszú ideig biztonságban tartózkodott a származási ország egy adott pontján, stb.),
  - hasonló háttérrel rendelkező, hasonló történetet előadó kérelmezők ügyei alapján, ahol megállapítást nyert a BVA léte,
  - országinformáció (kifejezetten utal a BVA esetleges léteire egy adott csoport, vagy bizonyos háttérrel rendelkező kérelmezők esetében).

2. LÉPÉS: A RELEVÁNS HELY KIVÁLASZTÁSA

- ⇒ Minden esetben meg kell konkrétan nevezni azt az országrészt, ahol a BVA lehetősége felmerül, ennek elmulasztása, vagy pusztán az ország nagy méretére való utalás jogszálysértő.⁹
- ⇒ A releváns országrész lehet például:
- ahol a kérelmező elutazása előtt hosszabb ideig tartózkodott (de nem az üldözéstől/súlyos sérelemtől való félelem közvetlen helyszíne),
  - ahol a családja, ismerősei, a saját etnikumához, vallási csoportjához tartozók élnek (ha ez nem egyezik az üldözés/súlyos sérelem szempontjából releváns országrésszel és nem ezek az emberek az üldözők),
  - egy regionális belső konfliktus által nem érintett régió,
  - az ország fővárosa, kozmopolita nagyvárosa, stb.

3. LÉPÉS: MEGKÖZELÍTHETŐ AZ ADOTT ORSZÁGRÉSZ?

- ⇒ A BVA vizsgálata, a menedékjogi eljárás egészéhez hasonlóan, a jövőre koncentrálni, tehát a vizsgálat tárgya, hogy *hazatérése esetén* a kérelmező eljuthat-e a releváns országrészbe abból a pontból, ahol belép a származási országba (nemzetközi repülőtér, határátkelő, stb.)
- ⇒ A jogszályi feltételek:¹⁰
- a) „Jogszerűen” – A kérelmezőnek jogosultnak kell lennie odautazni, belépni és huzamosan ott tartózkodni. A belső utazáshoz szükséges engedélyek (mint pl. a volt szovjet „propiszka”) léte vagy a bizonytalan jogi státusz a releváns országrészben valószínűtlenné teszi a BVA létezését.¹¹
  - b) „Biztonságosan” – Nem várható el, hogy az utazás során a kérelmező ésszerűen le nem küzdhető veszélyeknek tegye ki magát (aknamezők, háborús övezetek, ellenséges csoportok területei, az eredeti üldözési terület, a bántalmazás/kizsákmányolás veszélye, stb.).¹²
  - c) „A gyakorlatban véghezvihető módon” – Rendelkezzen az utazáshoz szükséges anyagi és egyéb feltételekkel, legyen fizikai összeköttetés a két térség között (út, közlekedési eszköz, stb.)

⁸ Met. Vhr. 92. § (4) bek., UNHCR 13-14. bek., Michigan Guidelines 16. bek.

⁹ Met. Vhr. 92. § (1) bek. b)

¹⁰ Met. Vhr. 92. § (2) bek. a), UNHCR 10-12. bek., ezzel kapcsolatban lásd még: Salah Sheekh 141. bek.

¹¹ UNHCR 12. bek.

¹² UNHCR 10-11. bek.

Magyar Helsinki Bizottság

Sarlópusztai menekültügyi továbbképzés és szakmai találkozó - 2008.

- I. A „belső védelmi alternatíva” értelmezése
- II. A kizáró klauzulákhoz kapcsolódó alapfogalmak
- III. Az emberi emlékezet működése és a szavahihetőség kérdése a menedékjog kontextusában

4. LÉPÉS: FENNÁLL AZ EREDETILEG HIVATKOZOTT ÜLDÖZÉS/SÚLYOS SÉRELEM VESZÉLYE AZ ADOTT ORSZÁGRÉSZBEN?

- ⇒ Meg kell bizonyosodni arról, hogy a kérelmezőt nem fenyegetné a választott ország részben a hivatkozott üldözés/súlyos sérelem.¹³ E körben meg kell arról bizonyosodni, hogy:
- a) Az üldöző az eljárás pillanatában nincs jelen a választott ország részben.
  - b) Nincs reális esélye annak, hogy a jövőben az üldöző kövesse a kérelmezőt erre a területre, megjelenjen ott, vagy kiterjessze oda befolyását/hatókörét.
  - c) Nincsenek olyan körülmények, amelyek következményeként a kérelmezőnek vissza kellene térnie a biztonságosnak ítélt országrészről arra a területre, ahol fennáll az üldözés/súlyos sérelem veszélye.¹⁴
- ⇒ A fentiek vizsgálatakor nem elvárható, hogy a kérelmező az üldözés/súlyos sérelem elkerülése érdekében politikai, vallási, vagy más nézeteit vagy védett tulajdonságait elrejtse.¹⁵

5. LÉPÉS: FENNÁLL AZ EREDETILEG HIVATKOZOTTÓL ELTÉRŐ ÜLDÖZÉS/SÚLYOS SÉRELEM, VAGY MÁS SÚLYOS JOGSÉRELEM VESZÉLYE AZ ADOTT ORSZÁGRÉSZBEN?

- ⇒ Nem elég azt vizsgálni, hogy a kérelemben hivatkozott üldözés/súlyos sérelem veszélye fennáll-e az adott területen, mivel az ország egy másik részében való letelepülés ettől eltérő veszélyeket is rejthet magában. Meg kell bizonyosodni tehát, hogy nem áll fenn üldözés/súlyos sérelem vagy más súlyos emberi jogsértés (élet, biztonság, egészség súlyos veszélyeztetése, súlyos diszkrimináció, stb.) veszélye a választott ország részben, függetlenül a menedékkérelem eredeti tartalmától.¹⁶
- ⇒ Tipikus esetek lehetnek például (az eredetileg hivatkozott üldözés/súlyos sérelem veszélye nem áll fenn, más üldözés/súlyos sérelem vagy egyéb súlyos jogsértés veszélye viszont igen):
- A kérelmező az ország részben belső menekült lesz, csak menekülttáborban tud élni, ahol az életkörülmények gyakran elfogadhatatlanok (éhínség, járványok, ivóvíz hiánya, stb.)
  - A kérelmező az adott ország részben egy kisebbségi csoport tagja lesz, melynek súlyos diszkrimináció lesz a következménye
  - A kérelmező az adott ország részben megfelelő családi/közösségi támogatás hiányában ki lesz téve a kizsákmányolás (szolgaság, rabszolgaság, kényszerprostitúció, nemi erőszak, emberrablás, stb.) veszélyének, stb.

6. LÉPÉS: BIZTOSÍTHATÓ A KÉRELMEZŐ LAKHATÁSA, MEGÉLHETÉSE ÉS ALAPVETŐ EMBERI MÉLTÓSÁGA AZ ADOTT ORSZÁGRÉSZBEN?

- ⇒ A súlyos jogsérelem veszélyén túl azt is vizsgálni kell, hogy a kérelmező rendelkezik-e családi/rokonai kapcsolatokkal az adott ország részben, illetve, hogy lakhatása/megélhetése más módon biztosítható-e.¹⁷ A kulturális és családi/rokonai szálak a legtöbb jelentős származási ország társadalmi rendjét figyelembe véve elengedhetetlenek a hosszú távú túléléshez egy adott területen (az állami gondoskodás és a jóléti

¹³ Met. Vhr. 92. § (2) bek. c), UNHCR 18. bek., Michigan Guidelines 15. bek.

¹⁴ Salah Sheekh 141. bek.

¹⁵ UNHCR 18. bek.

¹⁶ Met. Vhr. 92. § (2) bek. c), UNHCR 20. bek., Michigan Guidelines 17-19. bek.

¹⁷ Met. Vhr. 92. § (2) bek. b)

Magyar Helsinki Bizottság

Sarlópusztai menekültügyi továbbképzés és szakmai találkozó - 2008.

- I. A „belső védelmi alternatíva” értelmezése
- II. A kizáró klauzulákhoz kapcsolódó alapfogalmak
- III. Az emberi emlékezet működése és a szavahihetőség kérdése a menedékjog kontextusában

intézmények általában hiányoznak, lakhatást/megélhetést találni, a természeti erőforrásokhoz hozzáférni csak családi/rokoni/törzsi kapcsolatokon keresztül lehet, stb.)

- ⇒ Az életszínvonal pusztasága csökkenése vagy egyes emberi jogok sérelme még nem zárja ki a BVA létezését, ugyanakkor ésszerűen nem várható el, hogy valaki az extrém szegénység körülményei közé térjen vissza, vagy olyan helyen keressen védelmet ahol számos emberi jogsérelem éri (még akkor is, ha ezek nem érik el az üldözés súlyosságát).¹⁸
- ⇒ E vizsgálat során az elsődleges (ámde viszonylagosan alkalmazandó) mércét az adott országban élő lakosság életkörülményei jelentik.¹⁹

7. LÉPÉS: VAN A KÉRELMEZŐNEK BÁRMILYEN OLYAN EGYÉNI TULAJDONSÁGA, AMELY MINDEN EGYÉB FELTÉTEL TELJESÜLÉSE MELLETT SEM TESZI VALÓSSÁ, ÉSSZERŰVÉ A BELSŐ VÉDELMI ALTERNATÍVÁT?

⇒ Tipikus példa lehet:

- A múltban elszenvedett súlyos kínzás, embertelen bánásmód, súlyos traumatikus élmények, ennek következtében fellépő pszichés zavarok, súlyos PTSD, stb. A származási országba való visszatérés így önmagában súlyosan traumatizáló élmény lehet (függetlenül attól, hogy a BVA egyébként teljesen valós alternatíva, újabb kínzás, stb. veszélye nem áll fenn, stb.)²⁰
- A gyermek mindenképp főt álló érdekének figyelembe vételével a nemzetközi védelem mellett dönt a hatóság, bár létezik valós, az eddigi feltételeknek megfelelő belső védelmi alternatíva

Hivatkozások:

Met. = 2007. évi LXXX. törvény a menedékjogról

Met. Vhr. = 301/2007. (XI. 9.) Korm. rendelet a 2007. évi LXXX. törvény végrehajtásáról

UNHCR = Nemzetközi védelmi iránymutatás – „Belső menekülési vagy áttelepülési lehetőség” a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi egyezmény és/vagy az 1967. évi jegyzőkönyv 1A(2) cikkével összefüggésben, ENSZ Menekültügyi Főbiztosság, 2003. július 23.

Michigan Guidelines = *The Michigan Guidelines on the Internal Protection Alternative, First Colloquium on Challenges in International Refugee Law, The University of Michigan Law School, 1999. április 9-11.*

Salah Sheekh = *Salah Sheekh v. the Netherlands (appl. no. 1948/04), az Emberi Jogok Európai Bíróságának döntése, 2007. január 11.*

¹⁸ UNHCR 28-29. bek.

¹⁹ UNHCR 29. bek., Michigan Guidelines 22. bek.

²⁰ UNHCR 26. bek.